

2.45. Olha Petrove – Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

2.45. THE ROLE OF THE SCIENCE TO ENSURE THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT: INTERNATIONAL IMPERATIVES AND NATIONAL PRACTICES

2.45. РОЛЬ НАУКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: МІЖНАРОДНІ ІМПЕРАТИВИ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПРАКТИКИ

Як засвідчує попередній аналіз окремих офіційних тематичних документів⁹⁹⁸, питання науки тісно вплетені в усі процеси від зародження, оформлення ідеї сталого розвитку до її імплементації в рамках програмних «Цілей розвитку тисячоліття» (2000-2015) та «Цілей сталого розвитку» (2016-2030) ООН.

Так, відповідно до положень, викладених у звіті «Our Common Future» (1987)⁹⁹⁹ Всесвітньої комісії з навколишнього середовища та розвитку ГА ООН, у якому було вперше сформульовано визначення сталого розвитку як такого, що передбачає задоволення потреб теперішнього та майбутніх поколінь, висвітлено такі аспекти щодо ролі науки:

- наука покликана знаходити рішення у визначенні довгострокових наслідків сьогодення;

- лише всебічні знання, створені суспільними, природничими та гуманітарними науками надають уявлення про взаємодію між природними та людськими ресурсами, між розвитком та навколишнім середовищем;

- наукові знання необхідні для зміни перспектив, поглядів та стилів життя – зміни у політиках та способах, у який вони формуються і реалізуються;

- необхідні зміни в характері співробітництва між урядами, бізнесом, суспільством та, власне, наукою для підвищення рівня розуміння та відданості діям з боку окремих осіб, організацій, підприємств та урядів та ін.

Загалом, роль науки у забезпеченні сталого розвитку залишалася актуальним питанням для обговорень та предметом прийнятих рішень, координованих Комісією зі сталого розвитку ООН упродовж усього періоду її діяльності (1983-2012 рр.)¹⁰⁰⁰.

Зокрема, принципові положення щодо ролі науки у забезпеченні сталого розвитку було закладено учасниками конференції ООН в Ріо-де-Жанейро 1992 року в ході якої було започатковано ініціативу щодо вирішення проблем, пов'язаних із соціально-економічним розвитком та його впливом на навколишнє середовище. На саміті 1992 року світові лідери підписали Конвенцію ООН про зміну клімату та Конвенцію ООН про біологічне різноманіття, а також схвалили та ухвалили Ріо-де-Жанейро Декларацію та Порядок денний на XXI століття «Rio declaration on environment and development» (The Rio declaration)¹⁰⁰¹. Згідно з принципом 9 цієї декларації, держави повинні співпрацювати для посилення внутрішнього потенціалу для сталого розвитку, нарощуючи та обмінюючись науковими знаннями.

У звіті конференції «The Report of the United Nations Conference on Environment and Development» (1992) питанням щодо визначення ролі науки у підтримці сталого розвитку відведено окремий 35 розділ «Science for sustainable development»¹⁰⁰². Запропоновані в цьому документі Програмні напрямки зорієнтовані на:

- поліпшення наукового розуміння сталого розвитку;
- розвиток наукового потенціалу усіх країн, зміцнення наукової бази управління сталим розвитком;
- розвиток взаємодії між наукою і суспільством, реагування науки на виникаючі виклики і потреби та ін.

⁹⁹⁸ Петрос О. Роль і місце науки в досягненні Цілей сталого розвитку 2030 (2020).

⁹⁹⁹ Our Common Future (1987). P. 7, 11, 64, 81.

¹⁰⁰⁰ Commission on Sustainable Development (CSD).

¹⁰⁰¹ The Rio declaration (1992).

¹⁰⁰² Science for sustainable development. Rio de Janeiro (1992).

В резолюції Спеціальної сесії ГА ООН «Programme for the Further Implementation of Agenda 21» (1997)¹⁰⁰³, можливість брати участь, отримувати вигоду і сприяти швидкому прогресу в галузі науки і техніки визнано істотним впливовим фактором розвитку країн та вказано на необхідність:

– збільшення зусиль для розбудови та зміцнення науково-технічного потенціалу в країнах, що розвиваються та в країнах з перехідною економікою;

– збільшення державних та приватних інвестицій в науку, дослідження і розробки; – просування існуючих регіональних і глобальних мереж для покращення доступу до наукової інформації;

– розвиток наукового особливо міждисциплінарного, співробітництва, – забезпечення отримання, перевірки та примноження наукових даних, їх доступності; – забезпечення рівного доступу та рівних можливостей для дівчат і жінок та ін. За результатами роботи Всесвітнього саміту зі сталого розвитку 2002 року¹⁰⁰⁴, було

схвалено «Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development» (2002)¹⁰⁰⁵, яким підкреслювалася важливість прийняття рішень на науково-обґрунтованій основі, зокрема, шляхом:

– посилення потенціалу галузі науки і техніки для сталого розвитку;

– налагодження та розвиток партнерств між науковими, державними та приватними установами;

– використання інтегрованих науково обґрунтованих оцінок ризиків із застосуванням міждисциплінарних та міжгалузевих підходів;

– використання прозорих науково обґрунтованих підходів та процедур (таких як аналіз життєвого циклу) оцінки й управління ризиками;

– розширення науково-технічного співробітництва на глобальному та регіональному рівнях, допомога країнам, що розвиваються;

– створення та зміцнення мережі центрів для науки й освіти щодо сталого розвитку на всіх рівнях з метою обміну знаннями, досвідом та найкращими практиками та нарощування наукового потенціалу, зокрема в країні що розвиваються;

– встановлення регулярних каналів взаємодії між політиками та науковцями, прийняття науково обґрунтованих рішень;

– підтримка фінансованих державою науково-дослідних організацій з метою посилення якості досліджень і розробок та ін.

Нового рівня визнання питання науки набули із започаткуванням діяльності Політичного форуму високого рівня ООН зі сталого розвитку (High-level Political Forum on Sustainable Development, HLPF)¹⁰⁰⁶. Рішення щодо створення HLPF замість Комісії зі сталого розвитку ООН було прийнято у 2012 році, про що зазначено у підсумковому документі Конференції ООН зі сталого розвитку (Rio+20) "The Future We Want"¹⁰⁰⁷. Учасники конференції підтвердили визнання важливої ролі науки та висловили прагнення співпрацювати з науковою спільнотою, зміцнювати взаємодію науки та політики, а також сприяти міжнародному дослідницькому співробітництву для забезпечення економічного, соціального та екологічного сталого майбутнього для нашої планети, для нинішнього й майбутніх поколінь.

В резолюції «Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development» (2015)¹⁰⁰⁸, прийнятій учасниками конференції Генеральної

¹⁰⁰³ 19th Special Session of the General Assembly (1997).

¹⁰⁰⁴ World Summit on Sustainable Development (2002).

¹⁰⁰⁵ Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development (WSSD) (2002). ¹⁰⁰⁶ High-level Political Forum on Sustainable Development (Web site).

¹⁰⁰⁷ Future We Want. (2009)

¹⁰⁰⁸ Addis Ababa Action Agenda (2015). P. 1, 3, 52-54.

573

Асамблеї ООН, було актуалізовано роль та необхідність удосконалення підходів до фінансування науки для забезпечення сталого розвитку:

– прогрес у галузі науки, техніки та інновацій посилює потенціал досягнення ЦСР; – використання потенціалу науки, технологій та інновацій (далі – НТІ) є важливими для сталого розвитку та ліквідації бідності;

– мобілізація й обмін знаннями, досвідом, технологіями та фінансовими ресурсами для посилення ролі наукової спільноти, зусиль урядів та інших заінтересованих сторін у досягненні Цілей сталого розвитку;

– обмін знаннями та просування співпраці й партнерства між заінтересованими сторонами, у тому числі між урядами, бізнесом, науковими колами та громадянським суспільством у галузях, що сприяють досягненню ЦСР;

– наукові, технологічні та інноваційні стратегії мають стати невід’ємними елементами національних стратегій сталого розвитку;

– необхідно збільшити інвестиції в науку, активізувати міжнародне співробітництво та співробітництво в науці, наукових дослідженнях за рахунок державних, приватних та багатосторонніх партнерств, підтримувати країни, що розвиваються, для зміцнення їх наукової, технологічної та інноваційної спроможності, посилити інституційну складову ГА ООН з питань НТІ для ЦСР та ін.

Нова – фундаментальна роль, яку вона має відігравати у створенні знань, необхідних для реалізації програми з досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР), була відведена науці у Резолюції ГА ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» (2015)¹⁰⁰⁹:

– наукові та академічні кола визнано ключовими акторами поряд з урядами та парламентами, системою ООН та іншими міжнародними установами, місцевими органами влади, корінними народами, громадянським суспільством, підприємцями та приватним сектором на шляху до сталого розвитку 2030 року;

– розбудову наукового, технічного та інноваційного потенціалу країн визначено як пріоритетний напрям у цілях переходу до раціональніших моделей споживання і виробництва;

– зроблено заклик до урядів та державних установ тісно співпрацювати з науковою спільнотою;

– висунуто завдання розширити наукові дослідження, зокрема шляхом стимулювання інноваційної діяльності та істотного збільшення чисельності працівників у галузі досліджень і розробок у розрахунку на 1 млн осіб, а також нарощування державних і приватних видатків на дослідження і розробки.

Важливо, що Порядок денний сталого розвитку 2030 року ґрунтується на баченні фундаментальної ролі науки, яку вона має відігравати зі створення знань для досягнення ЦСР, ґрунтуючись на п’яти вимірах, або п’яти стовпах сталого розвитку – «5 P»: «People, Planet, Prosperity, Peace, and Partnership»¹⁰¹⁰.

На провідній ролі науки для прискорення прогресу в досягненні ЦСР наголошується у Глобальному звіті про сталий розвиток за 2019 рік «The Future is Now: Science for Achieving

Sustainable Development» (2019)¹⁰¹¹. У цьому звіті наука визнана одним серед головних важелів, як то управління, економіка й фінанси, індивідуальні та колективні дії, необхідних для системних перетворень з досягнення ЦСР, сфокусованих на таких ключових точках впливу:

- добробут та можливості для людини;
- сталі та справедливі економіки;
- системи харчування та схеми харчування;

¹⁰⁰⁹ Перетворення нашого світу (2015). С. 9, 13, 22, 64.

¹⁰¹⁰ Перетворення нашого світу (2015).

¹⁰¹¹ The Future is Now (2019).

574

- декарбонізація енергії з універсальним доступом;
- розвиток міст та міжміський розвиток;
- глобальні екологічні спільноти.

З визнанням на міжнародному рівні ролі науки, збільшенням завдань та посиленням вимог до науки у сфері забезпечення сталих перетворень, відбувається розвиток інституційної структури ООН щодо забезпечення наукової підтримки рішень з досягнення ЦСР. Так, Порядком денним зі сталого розвитку на період до 2030 року (параграф 70) було закладено основи для запуску "Technology Facilitation Mechanism" (TFM)¹⁰¹², призначеного для підтримки реалізації ЦСР шляхом налагодження співпраці та партнерств багатьох заінтересованих сторін, обміну інформацією, досвідом, найкращими практиками та планами щодо політики між державами-членами, громадянським суспільством, приватним сектором, науковою спільнотою, організаціями ООН та іншими заінтересованими сторонами.

На сьогодні інфраструктура цього механізму включає:

- Міжвідомчу цільову групу ООН «UN Interagency Task Team on STI for the SDGs»¹⁰¹³, діяльність якої спрямовується на координацію, узгодженість та співробітництво в рамках системи ООН у відповідних питаннях, підвищення рівня взаємодії та ефективності, зокрема з метою розширення ініціатив із розбудови спроможності. Спочатку ця група включала окремі структури ООН (UNDESA, UNEP, UNIDO, UNESCO, UNCTAD, ITU, WIPO та Світовий банк), але згодом вона була відкрита для участі всіх установ, фондів і програм ООН (наразі, кількість членів цільової групи налічує 43 організації ООН і 130 співробітників, які працюють у десяти напрямках)¹⁰¹⁴.

- Онлайн-платформу «Sustainable development knowledge platform»¹⁰¹⁵, призначену для комплексної систематизації інформації про наявні ініціативи, механізми й програми в галузі науки, техніки та інновацій, сприяння доступу до інформації, знань і досвіду, а також до передової практики у сфері ініціатив і стратегій зі сприяння науково-технічній та інноваційній діяльності.

- Multi-stakeholder Forum on Science, Technology and Innovation for the SDGs (STI Forum)¹⁰¹⁶, створений з метою обговорення питань співробітництва в галузі науки, техніки та інновацій у розрізі тематичних напрямів досягнення ЦСР. Резюме форуму є предметом обговорення на засіданнях Політичного форуму високого рівня ООН.

- Політичний форум ООН «High-level Political Forum on Sustainable Development», який є потужним інструментом налагодження та зміцнення взаємодії між наукою та політикою у їх діяльності зі сприяння сталому розвитку¹⁰¹⁷.

З особливою гостротою усвідомлення вигод від науки та наукового прогресу для сталого розвитку відбулося упродовж останніх років, в умовах триваючої глобальної кризи охорони здоров'я, спричиненої COVID-19.

Пошук шляхів протидії поширенню та подолання наслідків COVID-19 довів основоположну роль наукової інформації, сприяння обміну науковими знаннями, даними та

Всесвітньої комісії з навколишнього середовища та розвитку ГА ООН «Our Common Future» (1987)	+	+	+	
«The Report of the United Nations Conference on Environment and Development» (1992)	+		+	+
«Programme for the Further Implementation of Agenda 21» (1997)	+		+	+
«Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development» (2002)	+		+	+
«Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development» (2015)		+	+	+
«Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» (2015)	+	+	+	+
«The Future is Now: Science for Achieving Sustainable Development» (2019)	+	+		
Pursuing the Sustainable Development Goals in a World Reshaped by COVID-19 (2021)	+	+		

Узагальнюючи положення розглянутих нами офіційних тематичних документів ООН за 1987-2021 роки, можна заключити, що роль науки аргументована в них такими основними постулатами:

- 1) Визначено основні функції (покликання) науки у забезпечення ЦСР;
- 2) Обґрунтовано роль науки як важеля впливу, умови забезпечення ЦСР; 3)

Задекларовано вимоги щодо необхідності розбудови партнерства науки (міждисциплінарного співробітництва), державного і приватного секторів, розвитку співробітництва на глобальному та регіональному рівнях;

4) Окреслено завдання розвитку інфраструктури та дослідницького потенціалу науки для забезпечення ЦСР.

Пандемія COVID-19 стала також стимулом для трансформації самої науки до стандартів відкритої науки в основі якої лежать принципи доступності, вільного обміну інформацією, прозорості, повторного використання даних та взаємодії із суспільством¹⁰¹⁹. Водночас, в умовах відкритої науки, питання сталого економічного, соціального, екологічного та інституційного розвитку набувають все глибшої інтеграції в системі дослідницької діяльності. Переваги відкритої науки для сталого розвитку полягають у тому, що більш

відкриті, прозорі, спільні та інклюзивні наукові практики в поєднанні з більш доступними та перевіреними науковими знаннями, забезпечують більшу ефективність, покращують якість, відтворюваність і вплив науки, а отже, надійність доказів, необхідних

¹⁰¹⁹ Теоретичні основи підвищення дослідницької спроможності університетів України (2021).

576

для надійного прийняття рішень і політик, а також підвищення довіри до науки¹⁰²⁰ та визнання її ролі у перетворенні нашого світу.

Говорячи про роль науки, слід наголосити, що новий порядок денний вимагає науково обґрунтованих цілісних підходів як щодо кращої координації та інтеграції основних знань та підходів, так і щодо переоцінки та перегляду ролей і функцій різними суб'єктами реалізації програмних заходів сталого розвитку. Відповідно до основних стандартів політики ООН, кожна країна несе основну відповідальність за сталість її розвитку. Тому, усі країни повинні сприяти сталому розвитку на національному рівні шляхом прийняття та виконання чітких та ефективних законів, формування та реалізації дієвих політик, які підтримують сталий розвиток¹⁰²¹.

Демонструючи відданість цінностям і цілям сталого розвитку, Україна інтегрувала ЦСР в державну політику з урахуванням українського контексту. Національна система ЦСР складається із 86 національних завдань, цільових орієнтирів та індикаторів для моніторингу їх досягнення до 2030 року¹⁰²².

Порядком денним зі сталого розвитку на період до 2030 року передбачено, що держави члени проводитимуть також добровільні регулярні та інклюзивні огляди прогресу щодо цілей сталого розвитку (voluntary national reviews, VNRs) на національному та субнаціональному рівнях (параграф 79)¹⁰²³. Перший добровільний огляд національного прогресу на шляху досягнення ЦСР «Sustainable development goals: Ukraine. Voluntary national review»¹⁰²⁴ було надано Україною у 2020 році. У звіті представлено результати адаптації та моніторингу першого етапу впровадження ЦСР в Україні (2015-2019), висвітлено ключові тенденції, надано бачення досягнень і викликів на шляху досягнення кожної з 17 ЦСР.

Важливим для оцінювання стану та тенденцій є зовнішні експертні оцінки щодо результатів України у просуванні до ЦСР. Визнаним інструментом такої оцінки є річні звіти, що розробляються в рамках Глобальної ініціативи ООН «Sustainable development solutions network»¹⁰²⁵ та, на основі поєднання даних та аналітичних розробок міжнародних організацій, організацій громадянського суспільства та дослідницьких центрів, визначають місце країн в світових рейтингах.

Відповідно до даних, відображених у звіті про ЦСР ООН 2020 року «The Sustainable Development Goals and COVID-19. Sustainable Development Report 2020»¹⁰²⁶, Україна з оцінкою 74.2 бали¹⁰²⁷ займала 47 місце у рейтингу серед 165 країн. За результатами звіту ООН 2021 року «The decade of sustainable development goals. Sustainable development report 2021»¹⁰²⁸ Україна продемонструвала суттєвий прогрес у сталому розвитку порівняно з попереднім роком та з оцінкою 75,5 балів посіла 36 позицію у світовому рейтингу за загальними результатами виконання усіх 17 цілей (Рис. 1).

Попри різні методологічні підходи, які лежать в основі звітів різних років, можемо спостерігати загальні позитивні тенденції, які відображають позиції нашої країни у світових рейтингах. Водночас, як видно з рисунка, за результатами обох звітів Україна має упевнені шанси на шляху досягнення лише двох цілей: 1 – подолання бідності та 10 – скорочення нерівності. Водночас, основними проблемами залишаються завдання з досягнення цілей 14 – збереження морських ресурсів, 15 – захист та відновлення екосистем суші та 16 – мир, справедливість та сильні інститути. Зі значними проблемами пов'язане також виконання нашою країною завдань щодо забезпечення цілей: 2 – розвиток сільського господарства,

¹⁰²⁰ UNESCO Recommendation on Open Science. (2021).

¹⁰²¹ Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development (WSSD) (2002).

¹⁰²² Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь (2017).

¹⁰²³ Перетворення нашого світу (2015).

¹⁰²⁴ Sustainable development goals: Ukraine (2020).

¹⁰²⁵ Sustainable development solutions network (SDSN).

¹⁰²⁶ The Sustainable Development Goals and COVID-19 (2020).

¹⁰²⁷ The Decade of Action for the Sustainable Development Goals (2021).

¹⁰²⁸ The Sustainable Development Goals and COVID-19 (2020).

577

3 – міцне здоров'я і благополуччя, 5 – гендерна рівність, 6 – чиста вода та належні санітарні умови, 8 – гідна праця та економічне зростання, 9 – промисловість, інновації та інфраструктура, 11 – сталий розвиток міст і громад та 13 – пом'якшення наслідків зміни клімату.

№ Цілі сталого розвитку	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Україна 2020				•						•		•					
Україна 2021				•						•		•					

*досягнення ЦСР залишаються проблеми
залишаються значні проблеми*

залишаються основні проблеми

*на шляху досягнення помірно збільшення застій (стагнація) зниження • дані недоступні Рис. 1.
Інформаційна панель (рівні та тенденції) ЦСР 2020 та 2021 для України Джерело: ¹⁰²⁹.*

Позаяк, головні компоненти сталого розвитку – економічне зростання, соціальний добробут, захист довкілля, інституційний розвиток, є тісно пов'язаними й взаємозалежними між собою та мають однаково важливе значення на Порядку денного ООН з досягнення ЦСР-2030, усі цілі повинні розглядатися комплексно. На практиці це означає необхідність пошуку компромісів щодо розвитку як складових цих цілей, так і між ними.

Сталий і збалансований розвиток як складний неперервний процес інтеграції, рівноваги й управління компромісами, потребує належного наукового забезпечення. Тому, наукові дослідження для забезпечення сталого розвитку суспільства, відповідно до статті 3 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» (2001)¹⁰³⁰, визначені пріоритетними на довгостроковий період.

А отже, сьогодні перед наукою в цілому та вітчизняною наукою зокрема зростає не тільки суспільний, а й політичний запит на наукові дослідження зі створення нових знань для сприяння сталому розвитку. Разом з тим результати експертного опитування «Україна-2020: результати досягнення цілей сталого розвитку» (2020 р)¹⁰³¹, на думку більшості експертів, серед яких представники ПР ООН в Україні, наукові та науково-педагогічні працівники, представники громадського сектору, державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування, в Україні є дуже низький та недостатній ступінь залучення різних учасників до розроблення й реалізації політики щодо досягнення ЦСР, зокрема й представників наукових установ (Рис. 2).

Тобто, наукові установи упродовж тривалого часу залишалися фактично виключеними із процесу наукового обґрунтування політичних рішень та практичних заходів з досягнення

ЦСР.

Ми живемо в епоху, коли існує більший запит, ніж будь-коли, на скоординовану політику і відповідальність¹⁰³². Недостатня увага до питань науки, відсутність належного наукового обґрунтування в більшості управлінських рішень із вироблення й реалізації державної політики негативно позначається на ефективності заходів державного управління з досягнення більшості ЦСР Україною¹⁰³³ (Рис. 3).

Очевидно також, що для виконання наукою визнаної за нею фундаментальної ролі у досягненні ЦСР, Україні необхідно створити належні умови для сталого розвитку самої

¹⁰²⁹ Sustainable development goals: Ukraine. Voluntary national review. (2020). P. 42.

The Decade of Action for the Sustainable Development Goals (2021). P. 34.

¹⁰³⁰ Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки (2001).

¹⁰³¹ Petroye O., Buryk Z. Ukraine 2020: Results of The Sustainable Development Goals (2020). P. 30.

¹⁰³² Our Common Futurefile (1987). P. 7, 11, 64, 81.

¹⁰³³ Petroye O., Buryk Z. Ukraine 2020: Results of The Sustainable Development Goals (2020).

578

науки в нашій державі. Як відомо, упродовж багатьох років наукоємність ВВП (показник розраховується як відношення витрат на наукові дослідження до обсягу ВВП) України неухильно зменшується: з 0,70% у 2013 р. до критичного значення 0,41% у 2020 р. За такого показника (0,4-0,5%) наука спроможна виконувати лише соціально-культурну функцію, і не здатна забезпечити не лише економічний розвиток суспільства (вище 0,9%), але й навіть підтримку сформованого технологічного потенціалу (0,6-0,9%)¹⁰³⁴.

Рис. 2. Стан залученості суб'єктів до розроблення та реалізації політики ЦСР

Джерело: ¹⁰³⁵

З огляду на ситуацію, що склалася, нагальним є завдання забезпечення умов (правових, організаційних, фінансових, технологічних, кадрових та ін.) для посилення ролі науки у процесах створення нових ідей щодо сталого розвитку, удосконалення програмних завдань, заходів досягнення цілей сталого розвитку, розробки показників та інструментів аналізу даних, вимірювання та оцінювання стану і тенденцій досягнення ЦСР.

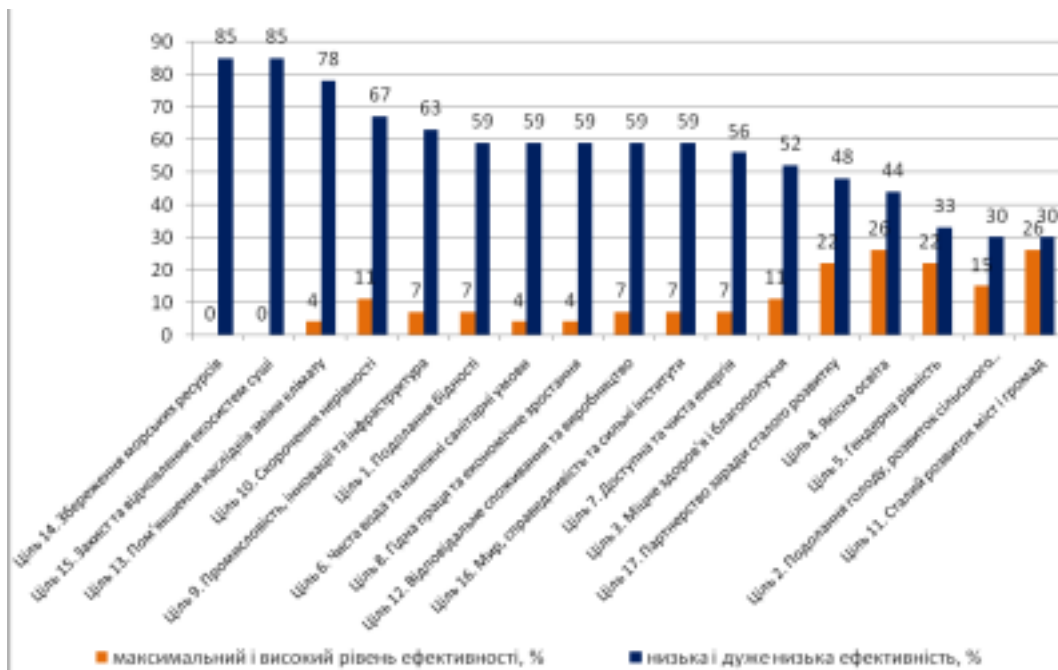

Рис. 3.

Ефективність заходів державного управління з досягнення ЦСР (% опитаних)

Джерело: ¹⁰³⁶

¹⁰³⁴ Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році (2021). С. 17.

¹⁰³⁵ Petroye O., Buryk Z. Ukraine 2020: Results of The Sustainable Development Goals (2020).

¹⁰³⁶ Там само.

Пріоритетним напрямом у цьому контексті є посилення впливу науки на процеси формування та реалізації національної політики сталого розвитку. В умовах імплементації стандартів відкритої науки цей вплив має здійснюватися шляхом підвищення відповідальності дослідницької діяльності, забезпечення відкритої науки, наукової освіти громадськості та активного залучення науковців і наукових установ до співпраці з органами державного управління та органами місцевого самоврядування, відповідальними за формування та реалізацію політики досягнення ЦСР в Україні.

Висновки.

1. Програмні ЦСР є амбітною візією розвитку людства до 2030 року. Досягнення ЦСР вимагає інтеграції його економічної, екологічної, соціальної та інституційної складових та об'єднання зусиль різних суб'єктів для справедливого задоволення потреб нинішнього та майбутніх поколінь. Відповідно до основних стратегічних та звітних документів ООН, важлива роль у процесах формування та реалізації політики досягнення цілей сталого розвитку на усіх рівнях відведена науці. Значна увага визначенню ролі науки була приділена у таких документах ООН, як звіт «Our Common Futurefile» (1987), декларація «Rio declaration on environment and development, The Rio declaration» (1992), план «Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development» (2002), резолюція «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» (2015), резолюція «Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development», звіт «The Future is Now: Science for Achieving Sustainable Development» (2019), фундаментальний звіт «Pursuing the Sustainable Development Goals in a World Reshaped by COVID-19» (2021), рекомендація «UNESCO Recommendation on Open Science» (2021) та ін.

2. Роль науки у документах ООН аргументована такими основними постулатами: визначено основоположні функції (покликання) науки у забезпеченні ЦСР; обґрунтовано роль науки як важеля впливу, умови забезпечення ЦСР; задекларовано вимоги щодо

необхідності розбудови партнерства науки (міждисциплінарного співробітництва), державного і приватного секторів, розвитку співробітництва на глобальному та регіональному рівнях; окреслено завдання щодо розвитку інфраструктури та дослідницького потенціалу науки для забезпечення ЦСР.

3. У цілому, наука посідає важливу роль та тісно вплетена в увесь процес творення і розвитку ідей сталого соціального, економічного, екологічного та інституційного розвитку, формування та реалізації політик з їх імплементації на усіх рівнях і в усіх галузях суспільних відносин. Вирішальна роль науки у забезпеченні сталого розвитку об'єктивно обумовлена складністю проблем і завдань сучасного світоустрою та його динамічних та масштабних змін, багатовекторністю програмних ЦСР, потребами координації між інституційної багаторівневої та багатогалузевої взаємодії широкого кола суб'єктів сталого розвитку. Активне усвідомлення вигод від науки та наукового прогресу для сталого розвитку відбувається в умовах триваючої глобальної кризи охорони здоров'я COVID-19, яка сприяла посиленню наукового співробітництва та необхідності прийняття науково обґрунтованих рішень в реагуванні на глобальні надзвичайні ситуації.

4. Узагальнені результати, згідно з даними звітів ООН, національних звітів, результатів експертних досліджень, засвідчують, що досягнення встановлених цілей потребує узгодження дій та прискорення зусиль усіх суб'єктів сталого розвитку. Основою цих зусиль має стати переосмислення ролі науки як одного серед ключових важелів, що можуть сприяти необхідним перетворенням у цілях сталого розвитку. Вирішальним для подолання глобальних проблем і забезпечення прогресу України у досягненні ЦСР, є налагодження взаємодії між наукою і політикою для пошуку та прийняття оптимальних науково обґрунтованих рішень у сфері сталого розвитку.

5. Перед вітчизняною наукою, перед вітчизняним політикумом, українським суспільством, в цілому, невідкладно постають завдання розбудови партнерства науки і практики для активізації глибинних теоретичних та емпіричних досліджень щодо з'ясування сутності й критичного осмислення цінностей, уточнення пріоритетних напрямів, завдань,

580

механізмів для забезпечення сталого економічного, екологічного, соціального й інституційного розвитку України.

6. Для виконання наукою визнаної за нею фундаментальної ролі у досягненні ЦСР, необхідно створити належні умови для сталого розвитку самої науки в нашій державі. Джерелом трансформаційного потенціалу науки як важеля впливу на прискорення прогресу в досягненні Україною ЦСР 2030 є імплементація стандартів відповідальної дослідницької діяльності та відкритої науки, заснованої на принципах доступності, вільного обміну інформацією, прозорості, повторного використання даних та взаємодії із суспільством.

Література

1. Петроє О. Роль і місце науки в досягненні Цілей сталого розвитку 2030. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. Спецвипуск. 2020. С. 29-33. [online]. [Cited 11. 05. 2021.] Available online: <http://zbirnyk.academy.gov.ua/pages/dop/8/files/7740705e-2cea-434b-963e-b7af3819d42b.pdf>.

2. Теоретичні основи підвищення дослідницької спроможності університетів України в контексті імплементації концепції «Відкрита наука»: препринт (аналітичні матеріали) / В. Луговий, І. Драч, О. Петроє, В. Зінченко, Ю. Мелков, І. Жилияєв, І. Регейло, Н. Базелюк, В. Камишин; за ред. В. Лугового, О. Петроє. Електронне видання. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2021. 206 с. [online]. [Cited 30. 12. 2021.] Available online: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/doslidn-univ_2021-206p.pdf.

3. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь 2017. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2017. 176 с.

4. 19th Special Session of the General Assembly to Review and Appraise the Implementation

of Agenda (1997). New York (1997). [online]. [Cited 18. 03. 2021.] Available online: <https://www.un.org/en/conferences/environment/newyork1997>.

5. Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (2015). United Nations: 2015, 37 p. [online]. [Cited 15. 11. 2021.] https://unctad.org/system/files/official-document/ares69d313_en.pdf.

6. Commission on Sustainable Development (CSD). [online]. [Cited 5. 12. 2021.] Available online: <https://sustainabledevelopment.un.org/csd.html>.

7. Future We Want – Outcome document. [online]. [Cited 5. 12. 2021.] Available online: <https://sustainabledevelopment.un.org/futurewewant.html>.

8. High-level Political Forum on Sustainable Development. [online]. [Cited 5. 12. 2021.] Available online: <https://sustainabledevelopment.un.org/hlpf>.

9. Multi-stakeholder Forum on Science, Technology and Innovation for the SDGs (STI Forum). [online]. [Cited 5. 12. 2021.] Available online: <https://sdgs.un.org/tfm/sti-forum>. 10. Our Common Futurefile: Report of the World Commission on Environment and Development. 1987. 300 p. [online]. [Cited 2. 10. 2021.] Available online:

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>. 11. Petroye O., Buryk Z. Ukraine 2020: Results of The Sustainable Development Goals Achievement. Expert Survey. Report. K.: Center of Public Governance and Law, 2020. 44 p. [online]. [Cited 9. 01. 2022] Available online: https://pcal.com.ua/wp-content/uploads/2021/06/Report_SDG_2020.pdf.

12. Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development (WSSD). 2002. Johannesburg, 2002. 62 p. [online]. [Cited 15. 11. 2021.] Available online: https://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/WSSD_PlanImpl.pdf.

13. Pursuing the Sustainable Development Goals in a World Reshaped by COVID-19 (2021). By Hughes, B. B., Hanna, T., McNeil, K., Bohl, D. K., & Moyer, J. D. Denver, CO and New York, NY: Frederick S. Pardee Center for International Futures and United Nations Development Programme. 2021. 113 p. [online]. [Cited 9. 01. 2022] Available online: https://sdgintegration.undp.org/sites/default/files/Foundational_research_report.pdf.

581

14. Science for sustainable development. Agenda 21: The Report of the United Nations Conference on Environment and Development. Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992. 351 p. [online]. [Cited 12. 12. 2021.] Available online: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>.

15. Sustainable development goals: Ukraine. Voluntary national review. 2020. 117 p. [online]. [Cited 7. 11. 2021.] Available online: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26294VNR_2020_Ukraine_Report.pdf.

16. Sustainable development knowledge platform. [online]. [Cited 5. 12. 2021.] Available online: <https://sustainabledevelopment.un.org/index.html>.

17. Sustainable development solutions network. A global initiative for the United Nations. [online]. [Cited 5. 12. 2021.] Available online: <https://www.unsdsn.org/>.

18. Technology Facilitation Mechanism (TFM). Available online: <https://sdgs.un.org/tfm>. 19. The Decade of Action for the Sustainable Development Goals: Sustainable Development Report 2021 (2021). By Sachs, J., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G., Woelm, F. (2021). Cambridge: Cambridge University Press. 2021. 518 p. [online]. [Cited 2. 01. 2022.] Available online: <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2021/2021-sustainable-development-report.pdf>.

20. The Future is Now: Science for Achieving Sustainable Development. Global Sustainable Development Report 2019. UN, 2019. 253 p. [online]. [Cited 25. 11. 2021.] Available online: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/24797GSDR_report_2019.pdf.

21. The future we want. Resolution adopted by the General Assembly (2012). United Nations: 2012. 53 p. [online]. [Cited 28. 10. 2021] Available online: United Nations Official Document.
22. The Rio declaration. Report of the United Nations conference on environment and development* (Rio de Janeiro, 3-14 June 1992). [online]. [Cited 9. 12. 2021.] Available online: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf.
23. The Sustainable Development Goals and COVID-19. Sustainable Development Report 2020. Sachs, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G., Woelm, F. Cambridge: Cambridge University Press, 2020. 520 p. [online]. [Cited 22. 12. 2021.] Available online: https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2020/2020_sustainable_development_report.pdf.
24. Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development (2015): United Nations: 2015, 35 s. [online]. [Cited 08. 12. 2020.] Available online: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld/publication>.
25. UN Interagency Task Team on STI for the SDGs (IATT). [online]. [Cited 5. 12. 2021.] Available online: <https://sdgs.un.org/tfm/interagency-task-team>.
26. UNESCO Recommendation on Open Science. 41st session of the UNESCO General Conference. Paris, 2021 (from 9 to November). [online]. [Cited 2. 01. 2022.] Available online: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379949/PDF/379949eng.pdf.multi>.
27. World Summit on Sustainable Development, 26 August-4 September 2002, Johannesburg. [online]. [Cited 3. 12. 2021.] Available online: <https://www.un.org/en/conferences/environment/johannesburg2002>.